29 Μαΐου 2026

Πατήρ Βασίλειος Καλλιακμάνης: Η Αγία Υπομονή και ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές

Image not found or type unknown

Ο τελευταίος αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος.

Γράφει ο π. Βασίλειος Καλλιακμάνης

α) Το σημείο του σταυρού που αποκαλύφθηκε στον Μέγα Κωνσταντίνο, τον πρώτο

βυζαντινό αυτοκράτορα που συνέβαλε στην εδραίωση της χριστιανικής πίστης, δεν προμήνυε απλώς την πανηγυρική δικαίωση του χριστιανισμού. Σφράγιζε ταυτόχρονα και υπογράμμιζε την αλήθεια ότι εκείνος που αναλαμβάνει οποιαδήποτε εξουσία πρέπει να είναι έτοιμος να θυσιαστεί για το λαό του ή μαζί με το λαό του.

β) Έτσι και ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, αρνήθηκε να συνθηκολογήσει και να παραδώσει εθελοντικά τη διοίκηση της Κωνσταντινούπολης στους εχθρούς, έστω κι αν έβλεπε την επερχόμενη καταστροφή. Αρνήθηκε επίσης να εγκαταλείψει την πόλη, όπως του συνιστούσαν οι συγκλητικοί και ο πατριάρχης. «Μπορεί η απομάκρυνσή μου να είναι ευνοϊκή για μένα», απάντησε, «μου είναι όμως αδύνατο να φύγω. Πώς να αφήσω τις εκκλησίες του Κυρίου μας και το θρόνο και το λαό μου σε τέτοιο κακό;».

γ) Το ήθος αυτό είχε προφανώς διδαχθεί από την πολύτεκνη και καλλίτεκνη μητέρα του αυτοκράτειρα Ελένη, σύζυγο του Μανουήλ Β’ Παλαιολόγου (1349-1425), η οποία ανέθρεψε έξι αγόρια και δύο κορίτσια. Η Ελένη μετά το θάνατο του συζύγου της αναχώρησε από το κοσμικό παλάτι και έζησε για 25 χρόνια στο μοναστήρι της κυρα-Μάρθας ως μοναχή με το όνομα Υπομονή. Πέθανε λίγα χρόνια πριν από την Άλωση και η Εκκλησία την τιμά ως αγία και την εορτάζει στις 29 Μαΐου. Η Αγία Υπομονή μπορεί να επέλεξε το μοναχικό κελί, αλλά πάντοτε ενέπνεε το ανδρείο, φιλειρηνικό αλλά και θυσιαστικό φρόνημα στα παιδιά της.

δ) Είναι χαρακτηριστικό ότι, όταν ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος έστειλε στον Μιστρά ως διοικητές τα αδέλφια του Θωμά και Δημήτριο, μεταξύ των οποίων υπήρχε κάποια ψυχρότητα, η Υπομονή δεν έμεινε μόνο στον εθιμοτυπικό χαιρετισμό. Κάλεσε στο μοναστήρι τον αυτοκράτορα και υιό της, τα άλλα δύο παιδιά της, τους συγκλητικούς και τον κοινό φίλο Φραντζή και αφού τα συμβούλεψε, τα δέσμευσε με όρκους να τηρήσουν τις συμφωνίες και τις συμβάσεις, «Ίνα μηδείς του ετέρου τους τόπους και τα όρια υπερπηδά και αρπάζει, αλλά ειρηνικώς να συνεργάζονται». Επέτυχε δηλαδή, ως καλή παιδοτρόφος και αρίστη μητέρα, το «ομόγνωμον». Κι αυτό συνέβαινε πάντοτε, όπως σημειώνει ο Γεώργιος Πλήθων – Γεμιστός. Έτσι οι γιοι της ήσαν ομονοούντες και με το κύρος της μητρικής παρέμβασης «αθορύβως και ησύχως επέλυον τας διαφοράς των».

Image not found or type unknown

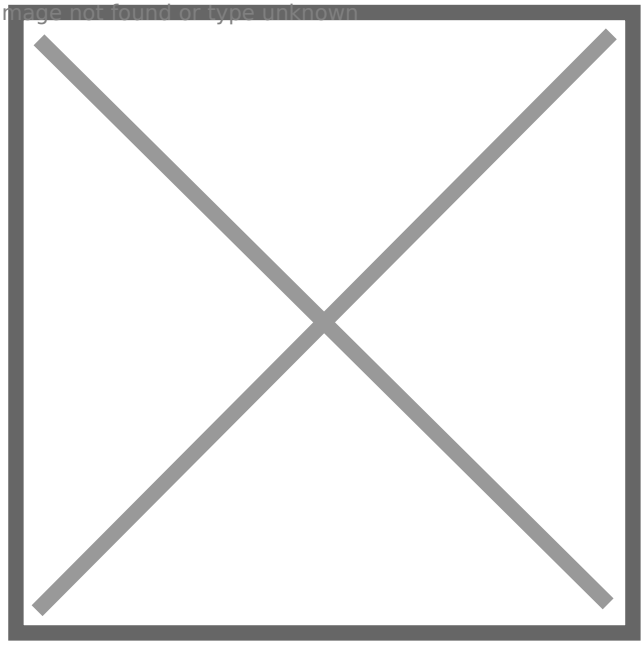

ε) Η Αγία Υπομονή δεν ωφέλησε μόνο την οικογένειά της. Καθένας που βρισκόταν κοντά της αποκόμιζε καρπούς πνευματικούς. Είναι χαρακτηριστικά όσα αναφέρει ο Γ. Σχολάριος που μετά την Άλωση αναδείχθηκε πατριάρχης: Όταν την επισκεπτόταν κάποιος σοφός, έφευγε κατάπληκτος από τη σοφία της. Όταν τη συναντούσε κάποιος ασκητής, αποχωρούσε, μετά τη συνάντηση, ντροπιασμένος για τη φτώχεια της αρετής του. Όταν τη συναντούσε κάποιος συνετός, πλουτιζόταν με περισσότερη σύνεση. Όταν την έβλεπε κάποιος νομοθέτης, γινόταν προσεκτικότερος. Όταν συνομιλούσε μαζί της κάποιος δικαστής, διαπίστωνε ότι έχει ενώπιόν του έμπρακτο κανόνα Δικαίου.

στ) Και συνεχίζει ο Σχολάριος: Όταν την επισκεπτόταν κάποιος θαρραλέος, ένιωθε νικημένος, αισθανόμενος έκπληξη από την υπομονή, τη σύνεση και τη δύναμη του χαρακτήρα της. Όταν την πλησίαζε κάποιος φιλάνθρωπος, αποκτούσε εντονότερο το αίσθημα της φιλανθρωπίας. Όταν τη συναντούσε κάποιος φίλος των διασκεδάσεων, αποκτούσε σύνεση και μετανοούσε, αναγνωρίζοντας στο πρόσωπό της την ταπείνωση. Όταν τη γνώριζε κάποιος ζηλωτής της ευσεβείας, αποκτούσε μεγαλύτερο ζήλο. Κάθε πονεμένος καταλάγιαζε κοντά της τον πόνο του. Κάθε αλαζόνας περιόριζε τη φιλαυτία του. Και γενικά κανένας δεν υπήρξε, που να ήλθε σε επικοινωνία μαζί της και να μην έγινε καλύτερος.

ζ) Στο Βυζάντιο υπήρξε το φαινόμενο αυτοκράτορες, μέλη αυτοκρατορικών οικογενειών άνδρες και γυναίκες, ή άλλοι αξιωματούχοι που είχαν ασκήσει διοίκηση να ασπάζονται ύστερα από κάποιο γεγονός το μοναχικό βίο. Όμως, η εγκατάλειψη των κοσμικών αξιωμάτων και η επιλογή του «εμφιλόσοφου μοναχικού βίου», της «πρακτικής φιλοσοφίας», της άσκησης και της προσευχής, συνοδεύονταν από διαφορετικά κίνητρα. Ορισμένοι «δυσημερούσαν», βρίσκονταν

σε δυσμένεια ή σε έκπτωση από το αξίωμά τους και προκειμένου να οδηγηθούν στη φυλακή ή την εξορία αναγκάζονταν να κλεισθούν σε μοναστήρι. Υπήρχαν όμως κι εκείνοι, που εκουσίως εγκατέλειπαν τα εγκόσμια και ζούσαν «εν μετανοία», όπως η Αγία Υπομονή, η οποία αναδείχθηκε πρότυπο συζύγου και μητέρας, αλλά και υπόδειγμα οσιακού βίου.

Πηγή: *Εφημερίδα "Μακεδονία"*